

Kdybych tolik nespíchal, možná bych to stihl

Říká se, že nic se nemá přehánět. Od určité míry totiž dodatečné zvýšení naší činnosti či úsilí přináší více škody než užitku. A to platí také pro časový horizont vlastního uvažování.

Jeví se přímo uchvacujícím, že se lidstvo dostalo na takový stupeň vyspělosti, že si jedinci mohou dovolit ten přepych nevěnovat se pouze přítomnosti a jejím bezprostředním následkům, ale i dlouhodobým či případně druhotným dopadům vlastního počínání, jež se objeví až s dalekým odstupem.

Chovat se hospodárně myslíce přitom na zítřek a předjímat tak strasti, které s ním mohou přijít, je jistě velmi prozíravé a ušlechtilé. Ovšem i to má správně mít své meze. Zárnou ukázkou (přesněji řečeno odstrašujícím příkladem) toho, že ne vždy musí být nejmoudřejší myslit na dalekou budoucnost, jsou pro nás ti, kdo celý svůj život zasvětil obavám z hrozeb, jež, jsou-li vůbec opravdové, by se mohly plně projevit až dávno po životě těch, kteří nás chtějí pomocí překotných změn „zachránit“ před oněmi černými scénáři, na jejichž případný příchod by sotva mohli mít nějaký vliv.

Je skoro až nepředstavitelné, o jak nepřeborné množství možností člověk přichází, je-li zahleděn do daleké budoucnosti, v níž hledá podobu svého bytí při rozličných rozhodnutích provedených dnes. Místo toho, aby se člověk konečně odhodlal jednat, jakkoli může své jednání zpětně shledat pošetilým, je mnohdy uvězněn ve svých (smyšlených) představách zkoumajíce přitom, co může k čemu vést, aniž by následně tento důkladný průzkum možností vyústil v jakýkoli smysluplný výsledek. Dlouhým rozmyšlením se vytrácejí příležitosti, jež mnohdy bývají pouze dočasné – ostatně pro příležitost je přímo příznačné, že se těžko získává a lehko propásne. Nakonec člověk běduje, že včas nekonal. To však již neodčiní a musí čelit neodvratnému osudu jím (ne)uskutečněných činů, z nichž se může nanejvýše poučit a nedopustit se příště týchž chyb. Na druhou stranu ani ukvapené jednání bez hlubšího uvážení není tou nejlepší volbou. Ba naopak, krátkozrakost může napáchat nemalé škody. Když ono je to těžké, po zbrklém rozhodnutí přichází lítost, stejně jako po přílišné zdrženlivosti. Proto dospíváme k závěru, že jako ve všem, je i zde třeba hledat rozumnou míru.

Abych nebyl pochopen špatně, jistěže je současnost pomíjivá – ostatně jen když vyřknu tuto větu, už se stává historií, jež může být nanejvýše uchována v paměti ostatních. Minulost je zaznamenána ve vzpomínkách, které dřívější události mnohdy, ne nutně záměrně, zkreslují. Budoucnost zase tkví ve vůli každého. Je to právě přítomný čas, v němž zvažujeme své rozhodnutí s ohledem na jeho potenciální dopady a během něhož jednáme. Dnešní činy určují

zítřejší dění a dnešní vzpomínky nemohly vzniknout bez včerejšího konání. Když se svými rozhodnutími otálíme a přespříliš přemýšlíme nad tím, co může mít jaký vliv na náš budoucí život, ztrácíme moc nad oním prchavým přítomným okamžikem. Jenomže ten je tak vzácný právě proto, že jediné v tomto čase můžeme přímo a záměrně ovlivňovat okolní svět. Minulost je již nevratně dána (přesto ale její přepsání – úmyslně klamný výklad – není nemožné, nejsou-li dějiny dostatečně hluboce zakořeněny v myslích jednotlivců). Budoucnost je zatím ve hvězdách. A přítomnost? To je to, oč tu běží!

Dnes je náročnější než kdy dříve upřít svoji drahocennou pozornost pouze na ty skutečně důležité podněty z celé té složité spleti nových vjemů, které se k člověku každodenně dostávají a jež mozek vědomě či podvědomě tak horlivě zpracovává, a naopak zanevřít na bezpředmětné informace, jichž podstatně rychleji přibývá a proti nimž nás evoluce nestihla dostatečně obrnit. Není divu, že s narůstajícím počtem informací se hůře třídí ty zbytečné či pouze povrchní od těch opravdu podnětných. Ony fakticky prázdné jsou, možná trochu paradoxně, vskutku lákavé a stojí nemálo úsilí se od nich oprostit; zároveň však nijak neobohacující ducha člověka a nepředstavují pro jeho dlouhodobý rozvoj ničím zvláštním přínos. Je tak nelehké se jim vyhybat zřejmě proto, že mozek vášnivě prahne po něčem novém, dosud neznámém, nehledě na to, zda je to k něčemu prospěšné. Jako by mu nestačilo vědět, že lidský rozum má své nepřekročitelné meze a je proto nutné přijmout nemožnost plné znalosti jako danou.

Člověk v důsledku přehlcení všemožnými vjemy často zapomíná dokonce i na nutné ukojení fyziologických potřeb. Upozaduje třeba i tak blahodárný, a hlavně pro zdraví zcela nezbytný spánek. Spaní je tuze náročné, jelikož při něm člověk máří příležitost věnovat se celé řadě záslužných činností (vyžadujících bdění), kterými by mohl obohatit nejen sebe, ale i celou společnost. Uchýlit se ke spánku proto může být poněkud zarmucující, uvědomí-li si člověk o kolik přichází nevyužitím svých lidských zdrojů k produktivním účelům.

Výmluva, že úspěchanost je způsobena dobou, v níž se nacházíme a prostředím, jímž se obklopujeme, je lichá. Každý je svého osudu strůjcem a náleží mu moc nad vlastním životem. Kdyby lidé tolik nespáchali toužící přitom po zažití a pochopení všeho, třeba by se stihli kochat tím naším báječným světem, jehož krásou se nikdy nelze dostatečně nabažít a který nám nabízí nekonečně různých možností. Jak trefně poznamenal klasik: „*To nejkrásnější na světě nejsou věci, nýbrž chvíle, okamžiky, nezachytitelné vteřiny.*“

Štěpán Drábek

4. A8

Slovanské gymnázium Olomouc (Jirího z Poděbrad 936/13, Olomouc, 77900)